

*นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

ศักดิ์ชัย วงศ์นาไพศาล^{1*} สมเกียรติ ตุ่นแก้ว² สุวดี อุปินใจ³ ไพโรภ รัตนขวงค์⁴

¹นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

⁴อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*Corresponding author e-mail: sakchaiwongnapaisan65@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีคำอธิบายลำดับขั้นตอนของแต่ละองค์ประกอบ หรือกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ให้สามารถเข้าใจง่าย เพื่อใช้ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กเป็นระบบ ที่ส่งผลให้เกิดโรงเรียนการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก และบรรลุความมุ่งหมายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อผลักดันให้เกิดโรงเรียนคุณภาพระดับมัธยมศึกษาได้สำเร็จ เป็นมิติใหม่แห่งการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับพื้นฐานของการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน มีความเหมาะสมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ 1) นวัตกรรมที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี 2) นวัตกรรมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการบริหารจัดการ และรูปแบบการบริหารจัดการมีดังนี้ 1) การบริหารแบบบูรณาการ 2) การบริหารแบบเครือข่าย และ 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: นวัตกรรมการบริหารจัดการ; พัฒนาคุณภาพ; โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

* Received: 2025-06-03, Revised: 2025-07-09, Accepted: 2025-07-13

Administrative Innovation for the Development of Quality in Small Secondary School

Sakchai Wongnapapaisan¹ Somkiet Tunkaew²
Suwadee Ouppinjai³ Pairop Rattanachuwong⁴

¹Doctor of Education in Educational Administration, Chiang Rai Ratchathani Rajabhat University

²Lecturer of Faculty of Education, Chiang Rai Ratchathani Rajabhat University

³Lecturer of Faculty of Education, Chiang Rai Ratchathani Rajabhat University

⁴Lecturer of Faculty of Education, Chiang Rai Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: sakchaiwongnapapaisan65@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to propose management innovations for enhancing the quality of small-sized secondary schools. The innovation comprises various components, each explained with systematic sequences or interconnected activities in a way that is easy to understand and applicable to the management and development of school quality. The goal is to establish a systematic approach to the administration of small secondary schools, leading to overall improvement and development aligned with the objectives of the Ministry of Education. The innovation seeks to drive the success of quality secondary schools, representing a new dimension in educational development that promotes educational equity from the foundational level. It also responds effectively to the needs of local communities and provides a flexible framework for future changes. The management innovations for enhancing the quality of small-sized secondary schools can be categorized into two main types. Product-based innovations, which include inventions, tools, and technological media. Process-based innovations, which refer to methods or management processes. The proposed management models include. Integrated Management, Network-based Management, and Participatory Management.

Keywords: Innovative Management; Quality Improvement; Small Secondary School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 1 มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา (2) ระบุว่ามีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ มาตรา 60 (4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐ ตามนโยบายแผนการศึกษาแห่งชาติและภารกิจของสถานศึกษาให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาทั้งนี้ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป และตอบสนองความต้องการของสังคม จึงจะถือได้ว่า สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ จากเหตุผลดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้น โดยเฉพาะการปฏิรูปการบริหารและการจัดการของหน่วยงานทางการศึกษาใหม่ ให้มีอิสระมากขึ้น โดย

ปรับเปลี่ยนการตัดสินใจจากส่วนกลางเป็นการตัดสินใจในพื้นที่ทุกส่วนของสังคม ตั้งแต่ ประชาชน ครอบครัว ชุมชน สถาบันองค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเอกชน และองค์กรภาครัฐให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ การจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ และสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆได้อย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว เปลี่ยนแนวคิดจากการเป็นผู้รับบริการจากราชการมาเป็นผู้เรียกร้องบริการที่รวดเร็ว มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การปฏิรูปการศึกษาของไทยที่ไม่สามารถ ไปถึงคุณภาพได้นั้น มีสาเหตุสำคัญสรุปได้ดังนี้ 1) โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาเป็นแบบรวมศูนย์ 2) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลต่อการบริหารจัดการ 3) ระบบการศึกษาไม่เอื้อต่อการสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ทั้งในส่วนของการ ทดสอบ ระบบประเมินผล โรงเรียนและครู และระบบการเงินเพื่อการศึกษา 4) แนวคิดวัฒนธรรมที่มีต่อ ระบบการศึกษา ของคนไทยที่มุ่งเน้นการทดสอบแบบท่องจำ วัฒนธรรมการศึกษาเพื่อการแข่งขัน การ ประกวด การประเมิน รวมถึงการประเมินของสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลนำชื่อเสียงมาสู่ครู ผู้บริหาร และ โรงเรียน 5) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยีไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะ แห่งการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 เด็กไทยมีชั่วโมงเรียนมาก จำนวนวิชามาก และมีสัดส่วน จำนวนชั่วโมงต่อวิชาเรียนหลัก อาจยังไม่เหมาะสม และ 6) ระบบการพัฒนาผู้บริหาร ครู และ บุคลากรทางการศึกษา พบว่า ยังไม่มีการ ประเมินสมรรถนะตามวิชาชีพที่แท้จริง ดังนั้นจึง จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แนวใหม่ที่จะ พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษ ที่ 21 (มนต์ณัฐ มโนการณ, 2561)

นโยบายและจุดเน้นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มี 7 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย 2) การยกระดับคุณภาพการศึกษา 3) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษาทุกช่วงวัย 4) การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 5) การส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา และบุคลากร 6) การพัฒนาระบบราชการและการบริการภาครัฐยุคดิจิทัล 7) การขับเคลื่อนกฎหมายการศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ในรอบกว่า 20 ปีที่ผ่านมา การบริหารและจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยได้มีความพยายามนำนวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้หลายรูปแบบ เช่น การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) การบริหารโรงเรียนเล็ก ในโรงเรียนใหญ่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น เพื่อเอื้อต่อการเรียน การสอนในสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และได้ผลผลิตคือผู้เรียนที่มีคุณภาพ โดยมีผลการประเมินภายนอก เป็นภาพสะท้อนคุณภาพของผู้เรียน แต่หากพิจารณาจากตัวชี้วัดคุณภาพ การศึกษาจะพบข้อมูลที่บ่งชี้ว่าคุณภาพ ของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามความคาดหวัง ไม่ว่าจะเป็นผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ซึ่งสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติทำการประเมินทุกปี ผลปรากฏว่าผู้เรียน ในทุกระดับได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 โดยเฉพาะวิชา คณิตศาสตร์และภาษาต่างประเทศมีคะแนนต่ำที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ประเด็นสำคัญที่ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาให้มีคุณภาพได้อย่างรวดเร็ว และเดินไปพร้อมกันได้เนื่องมาจากจำนวนโรงเรียนมีจำนวนมากและหลายขนาด หลายประเภท และ กระจายอยู่หลายพื้นที่บริบทที่มีความแตกต่างกัน ในปัจจุบัน โรงเรียนมัธยมศึกษาของไทยแบ่งออกเป็น 4 ขนาด ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนต่ำกว่า 500 คน โรงเรียนขนาดกลางจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 500-1,499 คน โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500-2,499 คน โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500ขึ้นไป ข้อมูล DMC ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2565 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาของประเทศไทย มี 2,360 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 261 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 277 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 674 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก 1,148 โรงเรียน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

การดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะทำให้เกิดเป็นนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้กับการบริหารและการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต่างๆ จะต้องพัฒนานวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการสร้าง พัฒนา หรือนำนวัตกรรมมาใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถใช้นวัตกรรมในการนำองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพหรือผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยจำเป็นต้องมีทักษะการคิดที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์จนทำให้เกิดนวัตกรรมในองค์กร ปลุกฝังทักษะการคิดลักษณะนี้ให้เกิดขึ้นกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพราะการบริหารการศึกษานั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนผลลัพธ์ด้วยกระบวนการจัดการความรู้จะทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมซึ่งองค์กรต้องมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง โดยคนในองค์กร (เสนห์ จุย์โต, 2558 : 32)

บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

ความหมายของนวัตกรรม

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่านิยามนิเวศการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของนวัตกรรมดังต่อไปนี้

กิริติ ยศยิ่งยง (2552) กล่าวว่า นวัตกรรม เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ คิดค้น พัฒนา สามารถนำไปปฏิบัติจริง และมีการเผยแพร่ออกสู่ชุมชน ในลักษณะเป็นของ ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือของเก่าที่มีอยู่แต่เดิมแต่ได้รับการปรับปรุงเสริมแต่งพัฒนาขึ้นใหม่ให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้

Morton (1971) กล่าวว่า นวัตกรรม เป็นการใหม่ขึ้นอีกครั้งจากการปรับปรุงสิ่งเก่าและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรนั้นๆ ไม่ได้หมายความว่าล้าสมัยสิ่งเก่าไปหมดแต่เป็นการปรับปรุงเสริมแต่งและพัฒนา

Schumpeter (1975) อธิบายว่า นวัตกรรม หมายถึงองค์ประกอบใหม่ หรือลักษณะ ของใหม่ หรือมีลักษณะของใหม่ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจและสามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ได้ ซึ่ง องค์ประกอบใหม่ (New Combination) หรือมีลักษณะของความใหม่ (Degree of Novelty) ของนวัตกรรม ประกอบด้วย องค์ประกอบ 5 ประการได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือคุณสมบัติใหม่ของผลิตภัณฑ์เดิมก็ได้ 2) กระบวนการผลิตใหม่ที่เสนอเข้าสู่อุตสาหกรรม 3) การเปิดตลาดใหม่ 4) การเปลี่ยนแปลงองค์กรใหม่ 5) การพัฒนาแหล่งวัตถุดิบ หรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) ใหม่

Damanpour (1987) กล่าวว่า นวัตกรรม ในแง่มุมมองของนวัตกรรมองค์การ หมายถึง สิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใช้ในองค์การและเป็นที่ยอมรับของคนในองค์การ

Hughes (1987) นวัตกรรม เป็นการนำวิธีการใหม่ๆ มาปฏิบัติหลังจากได้ผ่านการทดลองหรือได้รับการพัฒนามาเป็นขั้นๆ แล้วโดยมีขั้นตอนตามลำดับ คือการคิดค้น การพัฒนาและนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งมีความแตกต่างจากการปฏิบัติเดิมที่เคยปฏิบัติมา

จากความหมายของนวัตกรรมของนักวิชาการข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นวัตกรรม หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงต่อยอดของเดิมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาให้บรรลุตามเป้าหมายของการดำเนินงานในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ดีกว่าเดิม

ประเภทของนวัตกรรม

จากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการได้นำเสนอประเภทของนวัตกรรม ดังนี้

Selwyn W. Becker (1967) แบ่งนวัตกรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) นวัตกรรม สินค้า (Product Innovation) ในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างสินค้าใหม่ การปรับปรุงสินค้าที่มีอยู่ หรือรวมสินค้าที่มีอยู่เข้าไปในสินค้าใหม่ 2) นวัตกรรมทางกระบวนการ (Process Innovation) ในเรื่องของการเปลี่ยนวิธีการผลิตสินค้า รวมถึงรูปแบบการบริหาร หรือเกี่ยวข้องกับส่วนประกอบที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ที่มีผลต่อกระบวนการผลิตสินค้าใหม่ หรือประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต 3) นวัตกรรมทางการตลาด (Marketing Innovation) ในเรื่องเกี่ยวกับการบรรจุภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย หรือการประเมินและการทำนายความต้องการของผู้บริโภค

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2549) แบ่งประเภทของนวัตกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) ซึ่งประกอบด้วยนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible Product) กับผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Product) 2) นวัตกรรมกระบวนการ (Process Innovation) ที่ประกอบไปด้วย นวัตกรรมกระบวนการทางเทคโนโลยี (Technological Process Innovation) และนวัตกรรมกระบวนการทางองค์กร (Organizational Process Innovation)

วรภัทร์ภูเจริญ (2550) ได้แบ่งประเภทของนวัตกรรมออกเป็นดังนี้ 1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ 3) นวัตกรรมด้านการบริการ 4) นวัตกรรมด้านการตลาด 5) นวัตกรรมด้านการเงิน 6) นวัตกรรมด้านภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการและการปกครอง

สุวดี อุปปินใจ (2566) กล่าวว่า การแบ่งประเภทของนวัตกรรมการศึกษาอาจแบ่งตามลักษณะพื้นฐาน 3 ประเภท ดังนี้ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์การศึกษา(educational product innovation) ประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ (hardware) และผลิตภัณฑ์ประเภทวัสดุหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์(software) 2) นวัตกรรมบริการทางการศึกษา(educational service innovation) อาจแบ่งเป็นบริการทางการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และอัยยาศัย 3) นวัตกรรมกระบวนการทางการศึกษา (educational processes innovation) อาจแบ่งเป็น กระบวนการเข้าศึกษา กระบวนการศึกษาและกระบวนการจบการศึกษา

สรุปได้ว่า ประเภทของนวัตกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ 1) นวัตกรรมที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี 2) นวัตกรรมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการบริหารจัดการ

องค์ประกอบของนวัตกรรม

จากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการได้นำเสนอองค์ประกอบของนวัตกรรม ดังนี้

กานต์ ตระกูลสูง (2551) อธิบายว่าองค์ประกอบของนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมด้านบุคลากร (Inno-People) เป็นการกำหนดรูปแบบของบุคลากรเพื่อการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร 2) นวัตกรรมทางด้านผู้นำ(Inno-leader) ได้แก่ผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้สนับสนุนและผู้บริหาร 3) นวัตกรรมด้านลูกค้าสัมพันธ์ (Inno-CRM) จากทั้ง 3 องค์ประกอบก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ตามมา ได้แก่ นวัตกรรมทางด้าน ผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมทางด้านกระบวนการใหม่นวัตกรรมทางการดำเนินธุรกรรมขององค์กร เป็นต้น

อัจฉรา จันทร์ฉาย (2553) ได้อธิบายองค์ประกอบของนวัตกรรมมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) ความใหม่ (Newness) สิ่งที่จะได้รับการยอมรับว่า มีคุณลักษณะเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องมีก็คือ ความใหม่ หมายถึง เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นตัวผลิตภัณฑ์บริการ หรือ กระบวนการ โดยจะเป็นการปรับปรุงจากของเดิมหรือพัฒนาขึ้นใหม่เลยก็ได้ 2) การใช้ความรู้และ ความคิดสร้างสรรค์ (Knowledge and Creativity Idea) หมายความว่าสิ่งที่จะถือเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องเกิดจากการใช้ความรู้และ ความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่เกิดจากการลอกเลียนแบบการทำซ้ำ เป็นต้น 3) ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Economic Benefits) และสังคม (Social) ก็คือการให้ประโยชน์ใน เชิง เศรษฐกิจ หรือการสร้างความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ กล่าวคือ นวัตกรรม จะต้องสามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้จากการพัฒนาสิ่งใหม่นั้นๆ ซึ่งผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นสามารถวัดได้เป็นตัวเงินโดยตรง และในเชิง สังคม เป็นการสร้างคุณค่า ซึ่งไม่สามารถวัดเป็นตัวเงินได้

สรุปองค์ประกอบของนวัตกรรม มี 3 ประการ 1) เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น 2) เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ 3) เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสังคมหรือชุมชน

ความหมายของการบริหาร

จากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ ได้นำเสนอความหมายของการบริหาร ดังนี้

จำรัส นองมาก (2552) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้บรรลุเป้าหมายรวมกับผู้อื่น การบริหารจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการนำเอาทรัพยากรในการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องทำงานกับคณะบุคคลหรือในกลุ่มคน เพื่อประกอบภารกิจให้ได้ตามที่ต้องการ

ราเชนทร์ พุ่มแจ้ (2552) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การร่วมมือกันทำงาน ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ร่วมกันตั้งเอาไว้โดยอาศัยทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ บุคลากร เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการจัดการที่เหมาะสมที่จะทำให้การดำเนินงานของ หน่วยงานหรือองค์การต่างๆ มีความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ที่จะต้องนำมาใช้โดยที่ผู้บริหารขององค์การเป็นผู้แสดงความเป็นมืออาชีพ

สันติ บุญภิรมย์ (2552) กล่าวว่า การบริหาร (Administration) หมายถึง กระบวนการของการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติโดยไม่หวังผลกำไร

รุ่งอรุณ เกื่อนใหญ่ (2553) การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมหรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการ และทรัพยากรทางการบริหารเป็นปัจจัยอย่างประหยัดและให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าหมายขององค์กร โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ โดยเกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร

ความหมายของการจัดการ

จากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ ได้นำเสนอความหมายของการจัดการ ดังนี้

ธนชัย ยมจินดา (2540) กล่าวว่า การจัดการคือกระบวนการซึ่งประกอบไปด้วยหน้าที่พื้นฐาน ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการและการควบคุม

ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์ (2540) กล่าวว่า การจัดการหรือการบริหารคือศิลปะในการดำเนินงานร่วมกันของคณะบุคคล ซึ่งเป็นผู้บริหารขององค์การในส่วนที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมกิจการให้ดำเนินไปตามนโยบายจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่วางไว้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพที่สุด

ปราณี กองทิพย์ และมังกร ปุ่มกิ่ง (2542) กล่าวว่า การจัดการหมายถึง กระบวนการที่ผู้นำ (ผู้บริหาร) ใช้ศิลปะและวิธีการต่าง ๆ ประสานงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยใช้ทรัพยากรการบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เอนก เหลาโชติ (2547) กล่าวว่า การจัดการ คือเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหา และสร้างความก้าวหน้าแก่ธุรกิจ โดยที่ ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้ได้ผลลัพธ์ (Outputs) โดยใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า (Input) ให้คุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งจะทำให้ความสำคัญกับวิธีการหรือกระบวนการในการทำงาน โดยเฉพาะความสำคัญระหว่างผลลัพธ์และปัจจัยนำเข้า ที่ได้จากการแปรรูปที่ได้ส่วนสูงที่สุด ขณะที่ ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ความสนใจกับการทำงานให้เสร็จเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

ดังนั้นสรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อนำทรัพยากร ถ้าในทางธุรกิจ คือ ปัจจัยการผลิต ได้แก่ วัตถุดิบ ที่ดิน พูน แรงงาน เป็นต้น ถ้าในทางราชการ ได้แก่ งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ บุคคล มาผ่านกระบวนการดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กร จนเกิดผลผลิตหรือบริการ และสร้างกำไรสูงสุดแก่องค์กร หรือประสิทธิผลและประสิทธิภาพตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของส่วนราชการนั้น ๆ

ความหมายของการบริหารจัดการ

จากแนวคิดและงานวิจัยของนักวิชาการ ได้นำเสนอความหมายของการบริหารจัดการ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (2540) กล่าวว่า การบริหารจัดการ คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกัน และร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ กล่าวง่าย ๆ คือ การบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จลงได้โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำให้สำเร็จนั่นเอง

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2540) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์กร การมีส่วนร่วม และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จของเป้าหมายองค์กรที่กำหนดไว้

เอนก เหลาโชติ (2547) กล่าวว่า การบริหารจัดการคืองานที่ผู้บริหารทุกคนต้องทำให้ได้ตามเป้าหมายอย่างชาญฉลาด เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันกันทางธุรกิจมากขึ้น ทำให้ธุรกิจต้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางที่ชัดเจน

ดังนั้นสรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินการเพื่อนำปัจจัยต่าง ๆ เช่น วัตถุดิบ ทรัพยากร บุคลากร เพื่อเข้าสู่กระบวนการ เช่น การผลิต การจัดกิจกรรม การดำเนินการตามวัตถุประสงค์ขององค์กร เพื่อแปรสภาพกลายเป็นสินค้า หรือบริการ เพื่อนำไปจำหน่ายและเกิดกำไรสูงสุดสำหรับภาคส่วนเอกชนหรือธุรกิจ หรือผลลัพธ์ทางการบริหารจัดการในภาคส่วนของรัฐ เช่น โรงเรียน คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความพึงพอใจของผู้ปกครอง และผลการพัฒนานักเรียนด้านต่าง ๆ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้นำเสนอปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษา ดังนี้

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประสิทธิ์ (2544) ได้เสนอแนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จและตัวชี้วัดผลการดำเนินงานขององค์กรรัฐตามแนวของการจัดทำ Balance Scorecard ซึ่งเป็นองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) มุมด้านการเงิน (The Financial Perspective) 2) มุมมองด้านผู้รับบริการ (The Customer Perspective) 3) มุมมองด้านนวัตกรรม (The Innovation Perspective) 4) มุมมองด้านองค์กร (The Organization Perspective)

ปรัชญา เวชสารัชช์ (2545) เสนอองค์ประกอบสำคัญของการศึกษาไว้เป็น 7 ประการ คือ 1) คุณภาพของสถานศึกษา 2) คุณภาพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา 3) การผลิตครู 4) คุณภาพของนักเรียนและการสนับสนุนของผู้ปกครอง 5) การสนับสนุนของรัฐ 6) เทคโนโลยีการศึกษา 7) สังคมและสภาพแวดล้อม

วีระยุทธ ขาตะกาญจน์ (2556) ได้วิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จทางการศึกษาได้ 17 ปัจจัยได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทางการศึกษา 2) ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล 3) โอกาสในการได้รับการศึกษา 4) คุณภาพครู 5) คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา 6) คุณภาพหลักสูตร 7) การกระจายอำนาจทางการศึกษา 8) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน 9) การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 10) การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 11) ประสิทธิภาพทางการศึกษา 12) การพัฒนาทักษะอาชีพ 13) การพัฒนาสุขภาพ ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อม 14) การพัฒนาศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และนันทนาการ 15) การพัฒนาความเป็นพลเมืองและพลโลก 16) คุณภาพผู้จบการศึกษา 17) ความพึงพอใจในการจัดการศึกษา

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จทางด้านการศึกษาคือการดำเนินงานในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการบริหารและการจัดการตามตัวชี้วัดมาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินผลภายใต้บริบทของสถานศึกษา มุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและ องค์กรโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา และการบริหารและการจัดการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อม และปัจจัยเกื้อหนุนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การบริหารและการจัดการตามตัวชี้วัดมาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินภายใต้บริบทของสถานศึกษาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ขององค์กรโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กนั้นมีรูปแบบการบริหารได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. การบริหารแบบบูรณาการ (Integration Management) มีความหมายโดยสรุป คือ การรวมหน่วยโดยการนำเอาหน่วยที่แยก ๆ กันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียว ซึ่งสถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย และสำนักการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2548) ได้กล่าวถึงลักษณะการบริหารจังหวัดแบบบูรณาการ ไว้ดังนี้ 1) เป็นระบบบริหารจัดการในแนวนราบ (Horizontal Management) ใช้การบูรณาการ ในลักษณะพื้นที่ – พันธกิจ – การมีส่วนร่วม (Area – Function – Participation: A-F-P) เพื่อสร้างหุ้นส่วน (Partnership) และทำงานในลักษณะเครือข่าย (Networking) 2) เป็นระบบบริหารจัดการที่มีเป้าหมายตอบสนองความต้องการ ของผู้ใช้บริการ (Customer Driven) โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result – Based) 3) เป็นระบบบริหารจัดการ ภายใต้กรอบของหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance)

สมศักดิ์ พิเศษสุทธิกุล (2550) ได้วิจัยถึงรูปแบบการบริหารวิชาการของโรงเรียนขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก พบว่า โรงเรียนควรดำเนินการบูรณาการ หลักสูตรโรงเรียน และผู้เรียนเป็นช่วงชั้น และจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ห้องเรียนและรถคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ และการเรียนผ่านดาวเทียม จัดเครือข่ายหมุนเวียน บุคลากรครู นักเรียนช่วยเหลือกันพี่สอนน้อง ส่งเสริมให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา การจัดซื้อหนังสือ แบบฝึกหัด คู่มือครู และแผนการจัดการเรียนรู้การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน มีการประเมินคุณภาพภายใน มีการนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นวิทยากรในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

2. การบริหารแบบเครือข่าย (Network Management) การบริหารแบบเครือข่าย (Network Management) นับเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561)

ชุมศักดิ์ อินทรรักษา และคณะ (2553) ยังได้กล่าวถึงแนวทางในการบริหาร เครือข่ายไว้ 3 แนวทาง คือ ด้านกลไกการบริหารที่ต้องมีทั้งแนวดิ่งและแนวนราบ ซึ่งกลไกการบริหารแนวนราบนั้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย ด้านศักยภาพ ของเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรม และด้านการพัฒนาองค์กรเครือข่ายและแกนนำชุมชน ซึ่งเน้นย้ำในเรื่องความสัมพันธ์ การสื่อสารเครือข่ายอย่าง

3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) คือสิ่งที่มาแทนการบริหารในรูปแบบของระบบราชการ (Bureaucratic Model) ซึ่งมีความเข้มงวดสูง และยึดถือตัวบุคคลเป็นหลัก จึงทำให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมได้รับความสนใจ ทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับองค์กร จึงได้เน้นความสำคัญของขวัญกำลังใจ และความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ การบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงเน้นความสำคัญของการจูง

ใจ การจัดองค์การเพื่อสิ่งเหล่านี้ องค์การจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อสนองความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในระดับสูง

ดังนั้นสรุปได้ว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สามารถสรุปและนำรูปแบบหรือแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยนำรูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานและบูรณาการ โดยสามารถกำหนดเป็นแนวทางหรือยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการสถานศึกษา

บทสรุป

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีดำเนินไปอย่างรวดเร็ว โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กซึ่งมักประสบปัญหาในด้านทรัพยากร บุคลากร และงบประมาณจำกัด จำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำนวัตกรรมการบริหารจัดการเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ถือเป็นแนวทางที่ตอบโจทย์บริบทของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างเหมาะสม นวัตกรรมดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน แต่ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตลอดจนสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนในระยะยาว ซึ่งองค์ประกอบของนวัตกรรม มี 3 ประการ ดังนี้ 1) เป็นสิ่งใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้น 2) เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นฐานของการพัฒนาให้เกิดขึ้นใหม่ 3) เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสังคมหรือชุมชน อีกทั้งยังต้องอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จทางการศึกษาคือการดำเนินงานในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการบริหารและการจัดการตามตัวชี้วัดมาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินผลภายใต้บริบทของสถานศึกษา มุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและ องค์การโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและสถานศึกษา และการบริหารและการจัดการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การจัดสภาพแวดล้อม และปัจจัยเกื้อหนุนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การบริหารและการจัดการตามตัวชี้วัดมาตรฐานตามเกณฑ์การประเมินภายใต้บริบทของสถานศึกษาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ขององค์การโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า นวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งนวัตกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ 1) นวัตกรรมที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ อุปกรณ์ สื่อเทคโนโลยี 2) นวัตกรรมที่เป็นวิธีการหรือกระบวนการบริหารจัดการ และประเภทของรูปแบบการบริหารจัดการดังนี้ 1) การบริหารแบบบูรณาการ มีความหมายโดยสรุป คือ การรวมหน่วยโดยการนำเอาหน่วยที่แยก ๆ กันมา

รวมเข้าเป็นอันหนึ่งเดียว 2) การบริหารแบบเครือข่าย นับเป็นสิ่งจำเป็น สำหรับองค์กรหรือหน่วยงานในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา และ 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ สิ่งที่มาแทนการบริหารในรูปแบบของระบบ ซึ่งมีความเข้มงวดสูง และยึดถือตัวบุคคลเป็นหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ ตระกูลฮุน. (2566). SCG องค์กรแห่งนวัตกรรม ถอดรหัสคิด กานต์ ตระกูลฮุน.
<https://marketeeronline.co/archives/29995>
- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). องค์กรแห่งนวัตกรรม: แนวคิดและกระบวนการ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). การคิดเชิงสร้างสรรค์. ชัคเชสมิเดีย.
- จารุพงศ์ พลเดช. (2546). การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการให้อำนาจปฏิบัติ. วารสารพัฒนาชุมชน, 3(04), 41-49.
- จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย. กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- จรัส นองมาก. (2554). การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้องและมีสุข. ฟลิทส์เซ็นเตอร์.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประสิทธิ์. (2544). มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles กับการจัดทำ งบประมาณระบบใหม่. ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- ชุมศักดิ์ อินทรราช และคณะ. (2553). การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อบูรณาภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารสงขลา นครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(02), 61-64.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). องค์กรและการบริหาร (ฉบับปรับปรุง). ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนชัย ยมจินดา. (2540). ทฤษฎีองค์การ หน่วยที่ 4 พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร. ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประยูร อัครบวร และคณะ. (2553). การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กองทิพย์ และมังกร ปุ่มกิ่ง. (2542). หลักการจัดการ. โรงพิมพ์ ก.วิวรรธน์.
- ปรัชญา เวชสารัชช์. (2545). “การปฏิรูปการศึกษาไทย” ฝ่าทางตันปฏิรูปการศึกษา. สถาบันวิถึบันทรศน์.
- มนต์นภัส มโนการณ. (2561). การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 19(1), 1-15

- ราเชนร พุมแจ. (2552). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาอุดร เขต 1*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยอีสาน.
- รุ่งอรุณ เกื่อนใหญ่. (2553). *ศึกษากระบวนการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี*. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วรภัทร์ภูเจริญ. (2550). *การบริหารนวัตกรรมอย่างยั่งยืนและพอเพียง*. อริยชน.
- วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2556). *เทคนิคการบริหารสำหรับนักบริหารมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. (2542). *หน้าที่ทางการบริหาร*. โรงพิมพ์ดาว.
- ศิริพร พงษ์ศรีโรจน. (2540). *องค์การและการจัดการ*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมศักดิ์ พิเศษสุทธิกุล. (2550). *รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). *การบริหารวิชาการ = Academic affairs administration*. บุคพอยท.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2549). *การจัดการนวัตกรรมสำหรับผู้บริหาร*. งานส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ซี-ทีซีเอฟ)*. บริษัท ออนป้า จำกัด.
- สุวดี อุปินใจ. (2566). *การนิเทศและการพัฒนานวัตกรรมการนิเทศการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. โรงพิมพ์ขอบพิมพ์ จำกัด.
- เสน่ห์ จัยโต. (2558). *“องค์การสมัยใหม่สู่องค์กรสมรรถนะสูง”* (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อเนก เหล่าชาติ. (2547). *การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมตุ๊กตาราชบุรี*. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัจฉรา จันทรฉาย. (2553). *นวัตกรรมความหมาย ประเภท และความสำคัญต่อการเป็น ผู้ประกอบการ*. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 33(128), 49-65.
- Damanpour, F. (1987). The Adoption of Technological, Administrative, and Ancillary Innovations: Impact of Organizational Factors. *Journal of Management*, 13(4), 675-688.

- Hughes, T. (1987). *The evolution of large technological System*. The social Construction of technological system new directions in the sociology and history of Technology. Cambridge. Cambridge University Press.
- Morton, J.A. (1971). *Organizing of innovation system approach to technical management*. McGraw-Hill.
- Schumpeter J. (1975). *Colophon edition of 1942 edition, Capitalism, Socialism and Democracy*. Harper and Row.
- Selwyn W. Becker. (1967). The Innovative Organization: A Selective View of Current Theory and Research. *Journal of Business: The University of Chicago press*, 40(5), 462-470.